

Ուրեմն հասկանալի է, որ Պարսիկա-
նին ոտք դնելու համար չէլիս Իրադու-
լահի առաջընթելիքնամբ պետք է համա-
պասն և ոչ թէ մի ուրիշը ներկայանա-
լի Պարսիկ մեծ վեղերի պալատը Վ. Մ-
սի զորադրանալով հանդէս աղա կորս-
րուելիքներն ինքեցի չէլիս Իրադուլահի
որ նրան լսաննէր 5000 քիւրքեր Մարտի
նի հրացաններով զինաւորված և խոտա-
յաւ թիւ բաց զինապահ հետնիւրից նշն տե-
կի տալ այնքան, որքան հարկաւ որ կը ի-
նքէն և թէ կան կը կարողանայ դարձաւ հինգ հազար
քիւրք հաւաքել պարսիկան սահմաններ
վրա Վոտար չէ հասալի 5000 թափառ-
կանների, քանի որ Բաղպէտը երկու օ-
վայ ընթացքում շրջապատեցին 40,000
քիւրքեր, նշն չէլիս Իրադուլահի առաջ
նորդուելիքնամբ, որպէս զի բաժաննի 2
շէտի տեւէր 2000 քիւրք քոտի ամբողջ 2

որ սովոր արհամարհելով պաշտամբութեամբ եր-
աւուր քաջերէ մի փոքրիկ խումբ մը Սանա-
տայ հնաւոր եր հաւաքել քրիստոնէի իրա-
զուլահի անունով, քանի որ նա իրեն
յայտնի սուրբ պաշտօնի ազգայնութիւն ու-
նի իր ցեղի մէջ, որ երբ նա լոյս տեսաւ է բա-
ղամիսի մէջ, քրիստոնէի հաւաքումն են որ-
պէս իր արեւելի իրանի և խմեն այն ջրից,
որով լուսացիկ և արքայաւոր չէ լինելը:

Համապատասխան յանձնարարութեանը քրի-
զերի առաջ աւելի էլ մեծ նշանակութիւն
տուեց նրան մազադարձի մէջ փաթեմած
և ոսկեզօծ արկղիկի մէջ դրված մի առաբ-
կայ, անուանելով նրան այն զորանի կազմի
կտորը, որ ինքը մարգարէն բռնել էր իր
սուրբ ձեռքերով: Խաբեբայ Համապատաս-
խան արտոյթները միշտ բաց էր անում
քրիզ ամբոխի առաջ և մի և նոյն ժա-
նանակ կտորովում էր և մարմնամարդական
զանազան ֆոփոխութիւն էր անում, ցոյց տա-
լով իրր թէ իրան ներկայացել է մարգարէն
և պահանջում է իր սիննի զաւակներէն
մեծ խնդիր լինել և պատժել անարդ և
մարդկային մեքոված Արիւ հետեւողնե-
րին: Արեւմտ հասակաւորի և այդ ձեռնար-
կութեան ազդեցութիւնը, մանաւանդ որ
Արիւն անհամարանից ամբողջ Երազատա-
կանը բոլորովին կողպաւած էր պարսկա-
կան գործերէն, որոնց կառավարութիւնը
ուղարկել էր դէպի արեւելեան սահմանները
անպաշտօնական պատերազմի պատճա-
ռով պղտորված ջրի մէջ ձուկ որսալու
համար:

Այս պատերազմական աղաղակներով
Թափկեցին քրիզերը անպաշտպան բնակիչ-
ների վրա, ամեն բան ճանապարհին ոչնչե-
ցուցին: Արեւմտ, Սիւնպար, Սիւնպար-
Բուլաղ, Բիւնար, Սարաղա բոլորը այրվե-
ցաւ և ծածկվեցաւ կանանց և երեխաների
դիակներով: Ով որ կարողացաւ պատասխա-
րեցաւ մղկիթների մէջ, յուսարով, որ բոլոր
մահապաշտներին այդ սրբութիւնը կը
խնայվի: Բայց քրիզերը չըմպատում
էին չոր ցախով և ծառերով մղկիթները և
այրում էին նրանց, վայրենաբար հիւնարով
այդ դժբախտները սարսափեցնելով:

Թէհրանի կառավարութիւնը վերջապէս
ուշքի եկաւ և սկսեց շարունակ գործեր
ուղարկել զէպի թաւրիզ, որին փառնգ է
սպաննում: Հասի գեղարդիցից երկու բա-
ժիններ Թէհրանից և քան հազար զոր-
քեր Քիւրմանշահից գնում են Իրազուլա-
հին հանգիստները համար: Եւր զորքերի մէջ
կարգաւորել շատ օժիւրներ կան և ուսուցիչ
զինուոր շտաբի մի գնդապետ: Արեւմտ
կարիքի և յուսար, որ այդ զորքերի հասնե-
լուն պէս վերջնականապէս կողոպտած նա-
հանքը կազմակերպել քրիզերէն:

Չափազանց հետաքրքիր է հետեւեալ
հարցը. արդեօք ի՞նչն է գրգռում Ա. Պոլսի
կառավարչներին, ապառաժիկ քրիզերով
Պարսկաստանը: Բայց այն, որ թիւրքաց կա-
ռավարութիւնը կամենում է քրիզերի օգ-
նութեամբ ազատել հայերէն, բացի այդ,
թիւրքերը ձգտում են քարտեզից անել
Պոտոսի նահանգը, որ Բիւրյին կոնգրէսը
ձրիաբար տուեց Պարսկաստանին: Եւր-
պիտով թիւրքերն իրան հաւատարմ կը
մնայ և յաջորդաբար կը վարդի, ասանց
մեծ խնդիրներն են նրիթական, կամ բա-
ղամիսն ու մի գոհաբերութիւն չի անի:
Թիւրքաց բնաւորութեան այդ յատկանիշը
նկատուի է ընթացող բոլոր հարցերի մէջ,
սկսելով Դուլցիների խնդրից:

Հասի նախկին առաջին միւնիստը
Սիւրիպ—Հուսէյն—խան, որ երեքարկե-
ցաւ իր սիրով յանկարծաթի բարկութեանը,
այժմ պարսից թագաւորաւորի, Երազա-

տականի կառավարչի օգնական է նշանակ-
ված: Սիւրիպ—Հուսէյն—խան յայտնի է
իրեն եռանդոտ մարդ, այդ պատճառով կա-
րելի է յուսար, որ չէլիս Իրազուլահի
անկարգութիւններն շուտով վեր կը դնի:
Արեւմտ վայ Փոքր-Եւրոպ քրիստոնէականներն,
որոնցից մեծ խնդիր կը լինեն Պարսկաս-
տանի մէջ յաղթված քրիզերը:

ՆԱԽԵՎԱ ԹԻՒՐԿՈՒՄԱՅԻՑ

Կ. Պոլսի, 20 հոկտ.

Եւրոպայի տարւածութիւն մը կը տրիւ-
կառավարութիւնը Տուլիսիոն յանձնելու
առաջարկն ընել է ի վեր կարծես թէ
խնդիրներն կերպարանափոխ եղան: Հնչելն
յուսահատութեան մէջ կը թուին և մեր
կը չհարցնեմք թէ արդեօք հայկական
խնդիր լուծուի: Ընապատկերի պէտք է
լսել: Դասուցադիր, ծանուցադիր պա-
տասխան ամեն ինչ լաւ են, տեսնելը
վերջը: Եւ այժմ կառավարութիւնը որ-
պէս զի մեր խնդիրն այդ բոլորովին լուծ-
ուի: Եւ ինչու յանձնաժողով կազմել,
որոնց մէն հոս պիտի որոշէ թէ Արիւն
Տաճկաստանի մէջ ի՞նչ բարկարգութիւնը
պէտք են և միւսն արգելադրել իշխանու-
թիւն պիտի նկատուի և այդ որոշումներն
հոս գործադրել տայ պիտի, տակաւին այս
խորհրդը իրազարծութիւն չը գտաւ, երբ
իրազարծուի իսկ, յայտնի է որ թիւրքաց նա-
խաձեռնութեամբ եղած բարկարգութիւնը
միշտ աննպաստ են մեզ, և հարկ չը կայ-
այս ջշմարտութեան վրա երկար խոսել,
յայտնի բան մ'է: Բայց մինչև որ այս
բարկարգութիւնը և այն բուսածներն
կերպարանք մը տունեն, Հայաստանի վի-
ժոնն այ օրըստօրէ կը փառթարանայ:
Թիւրքական և պարսկական սահմանագիծը
կայ եղած դէպքերն ձեռք ձախէլ են,
այսու քրդական միութեան կերպարանք մը
տալ կուզուի և մեր անհետատես կամ ան-
գործ ընթացքը այնպիսի շարքեր կը
պատրաստէ ապագային համար, որ չենք
զիտր թէ վերջը ի՞նչ պիտի ըսեմք:—
Հոս տեղի թիւրքերն լի են տեղեկու-
թիւններով թիւրք և պարսիկ քրդաց վե-
րաբերեալ խնդրով: Պատրիարքաբանը
կարծեմ սոցիալ տեղեկութիւն մը չունի և
զարմուտքի է: Եւրոպայի պարսից դե-
պատաւորներ մեծ կարեւորութիւն կու-
տայ այս խնդրին և Դրան ապառաժի-
քներ կընէ, սակայն կը կարծուի թէ երկու
կառավարութիւններն համակրութիւն մը
դրոյցուցած լինին միջերկրին, իսլամ իշխան-
ութեան շահերն Մեծի մէջ հաւատարա-
պէս փառնեալ կը նկատեն, և այդ փառն-
գի առջին աւելում կը խորհեն առաջին
քայլը քրդական միութիւնը կը համարեն
և այդ Տաճկաստանի քրդաց Պարսկաս-
տանի վրա ըրած յայնչաւորման նախապէս
պատրաստեալ գործ մը կը համարուի, Եւրո-
պայի միջոցով համար թէ հոս մեծ
զբորութիւն մը ունեն քրիզերն, մինչև
իսկ կառավարութիւններն չեն կրնար զարկ
Մեծի կարծիքներն են, ջշմարտութիւնը
կարծեմ աս է որ կառավարութիւնը ամեն
կերպով հետամուտ է քրիզերն իրական
սպառնալիք մը ընել Եւրոպայի: չը մոռ-
նանք սա ալ յիշել թէ թիւրք թիւրքերն
սկսած են քարոզել որ պէտք են թիւրք և
պարսիկ ազգերն սիրով և միաբան ընթա-
նան. այս քարոզութիւնն նշանակութեան
արժանի է: Սուլթանը Պարսկանի որդին
լինել թիւրքապահ ընտրեց (aide de camp)
զա քրիզը է:

Այս Եւրոպայի և բոլորովին քրդա-
կան կողմ և այս օրերս կը յայտարարե-
լի այլ ևս հարկ մը չը կայ հայ, տաճիկ,
քրիզ, չիւրք, քրիստոնէական անուններն տալ,
ամենքն ստանալ անուամբ բախու լինելու է:
Թիւրք թիւրքերն կը զայրանան քրիստո-
նէական մամուլը դէմ իրր թէ կը մոլորեցնեն
վերջուպէս և քրդաց նկատմամբ սխալ
տեղեկութիւններ կուտան: Բայց մեր
թիւրքերն հայ թէ եւրոպացի ականջ
չեն կրնար այդ տեսակ խօսքերու և կրնեն,
ինչ որ պէտք է Եւրոպայի մամուլը վայր երկար
զրկելու այդ թիւրքերն հաւատածներն կը
խրկուի, որ ականջ լաւ տեղեկանաք: Ա-
շարիւթ թիւրքէ՝ Osmanli—ի յոգեւածնե-
րուն, ամեն օր մէկ մէկ յոգեւած ունի,
շատ անգամ առաջնորդող յոգեւած ընդդէմ
հայոց: Արդէն ըսած ենք, թէ այդ թիւրք
արքունեաց օրդանն է, ինչպէս նաև
,,Հաղիկաթի: Եւ թիւրքերն համար կը
խօսուի, թէ խափանուել է կամ ջնջուել
կառավարութեան կողմանէ: Օսմանեայու-
թան մը չէ: Եւրոպիոյ դեպաւտին նկատմամբ
ճանի և ճարտական յոգեւած մը Տրատա-
կից և անհար մը այդպիսի յոգեւած մը
Տրատարակող թիւրք մը անպատիւ թե-
ղուլ: Բայց որոնք որ դիտեն, թէ այս գոր-
ծերն ինչպէս կը լինին կը խոսան. կառավա-
րութիւնը ինչքէ կը թիւրքեր թիւրքի
այս ինչ բարձրաստիճան անձին դէմ յո-
գեւած հրատարակել, երբ ուղարկել
զրուցել թիւրք կը խափանեն, բայց միւս
օրը ուրիշ թիւրք մը հրատարակելու ար-
տուութիւն կուտան անմիջապէս: Եւրոպի-
ան, ,,Հաղիկաթի՝ այլ, ինչէ իրաւ խափա-
նուի յառաջիկայ շարքուն մէջ արտու-
տելը նոր թիւրքի մը հրամանագիրը կը
ստանայ, մինչդեռ թէ խմբագիրներն
անհարկն է ոչ թէ արտուութիւն առ-
նել, այլ ևս շարքուն թիւրք մը օրական ընել:
,,Հաղիկաթի՝ վաղուց է կաշխատի շար-
քուն թիւրք ամենօրեայ ընել և անկարելի
կըլլայ: Հայերն օրաթիւրքներու շատանալ
անհրաժեշտ պէտք մը կը նկատուի, մա-
նաւանդ եթէ արդէն եղածներն ալ ազգա-
յին խնդիր մէջ ուրիշ կերպ ուղղութիւն
մը ունենան, Լաւազից կըլլայ: Ըզային
ներքին բարկարգութեանց խնդիրը զգալի
է, և մեր թիւրքերն պէտք է որ ուղղու-
թիւն տան այն հարցին: Ըզային վար-
չութեան կազմակերպութեան կանխակի
վրայ զգալի փոփոխութիւն եղաւ յաջորդ
նամակաւ կը գրեմք:

Պատրիարք սրբազանի անունան տարե-
գարձին մեծ բազմութիւն, թէ օտարակա-
նաց են թէ հայոց գիւնցին ի պատրիար-
քաւան: Դրան կողմանէ շուրհաւորութեան
կեաւ կրնից պաշտօնեի փոխանորդը, մինչ-
դեռ ըստ սովորութեան ինքն պաշտօնեայն
պէտք է զար: Սովիւրց յանձնաժողով
անմիջապէս համաձայն Պատրիարքը կը
խնդրէ Դրան, որ սովեալ գաւառաց մէջ
սուրբերու հաւաքման խտուութիւն չըլլայ:
Թիւրք թիւրքերն կը բարկանան: Սակայն
կրնին, թէ այդ խնդիրն ընդունելութեան
չը գտնեն, փառն զի եկած վերջին նամակնե-
րն կը տեղեկանաք, թէ շարաւար կերպով
կը նիզեն ժողովուրդը: Ըմեն կողմ երկու
կայ, որ սովե պիտի սատականայ: Սակայն
կը գտնեն թէ մեծ վախաւ մէջ են, որ
այս ձեռքը սովե վերադառն պիտի կրնուի:

Հայկակ

ՄԱՇԱԿԱՆ ԶԵՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻՋԱՊԶՈՒՄԵՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 31 հոկտեմբե-
րի: «Правит. Вестн. րազրի մէջ տպված
են բոլոր 16 յանցաւորների դատաւճիռ-
ները: Պատարանը վճռել է: Այլիտափո-
կուն, Հիւրեակփին, Տիւրսօփին, Օկադա-
կուն, Պրեմիփփին երեքարկեւ մահուան
պատժի, ինչդեպով նրանց, մնացած 11
յանցաւորներին երեքարկեւ տաճականի
աշխատանքներին գործարանների մէջ, Օկն-
դեկփինն ասանց ժամանակի, Պրեմիս-
կուն, Բուսին և Օկադակուն 20 տա-
րով, Տուրքմանին, Բուլին, Մարտի-
նփփուն և Դրիգփին 15 տարով, Իվան-
փփին, Գրեպփփփին և Ֆիգփին 15
տարով, միջնորդել պատիժը թիւրքաց
լու համար: Տուրքմանին 8 տարով, Իվա-
նփփին և բնակիցն Սիւրիի մէջ, իսկ
Բուլին և Դրիգփին բնակիցն Տոմա-
կայա նահանգի մէջ:

ՓԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 հոկտեմբերի: Պարս-
կական շրջաններում կարծում են, որ
մինիստրական դեպարտիւնները վերջա-
ցած են: Եթէ այսօր պատգամաւորների
ժողովը կը յայտնէ իր հաւատը մինիս-
տրութեանը, այս վերջինը կընդունէ ժողովի
վճռած օրակարգը:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 30 հոկտեմբերի: Եւրո-
պայի հաստատվեցաւ գիտնորական դատարան
երեք օժիւրների գործը քննելու համար,
որոնք հարգած ժամանակ անպատեւեցին
կամ հաղթեցին: Սուլթանի ազդեցութեան
ներկայացաւ Հաղիկաթի պատահածի
պատճառով ցաւակցութիւն յայտնելու հա-
մար: Ուսաց դեպաւտ պ. Եւրիփփ պա-
հանգիւմ է Կուլմբուտի սպանողի պատիժը:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 31 հոկտեմբերի: Եւրո-
պական ստաւորները համաձայն են յանձ-
նել Դուլցիների Դուլցիների պատգամա-
ւորները հասան Սկուտորի:
ԹԻՒՐԿԻԱ, 31 հոկտեմբերի: Պարսկա-
կան գիւնցին (իրաւ) Սուլթան ուղիւ ուղղեալ
պատերազմական գործողութիւնների բնեւ,
որովհետեւ գլխաւոր հրամանատար Հա-
մեթ-Պփա հիւանդացաւ: Եւր է տա-
րածված, որ Համաձայն մեռել է: Պարս-
կական զորքերը պաշտօն են Սուլթանի
քրիզերին, քրիզերի առաջնորդներից մի
քանիսը անձնատուր են եղել, միւսները
փախել են դէպի արեւմուտք: ,,МОДБА՝
լրագիրը լսել է, որ Լորի-Սիւլթանին ա-
մենարաձք պաշտօն կը տրի Սիւլթանի
մէջ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 հոկտեմբերի:
«Правит. Вестн. րազրի մէջ տպված է մի
համաձայն միւնիստը Գրեպփին իր խնդիրը
համաձայն արձակելու և Եւրոպային Ֆի-
նանսների մինիստր նշանակելու մասին:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 1 նոյեմբերի: Եւրոպիոյ դե-
պաւտները, բացի սպանիական և բուլղա-
րական դեպաւտներից, գիւնցին Բ. Դրան
մի շրջաններում Կուլմբուտի մարդա-
պաշտն մահուան պատժի վերաբերութեամբ
Իտալական դեպաւտ Սուրիի պահանջի
համաձայն յաճախակի խտուութիւնները
վերադարձրած են իրանց իտալականներին:

ԹԻՒՐԿԻԱ, 2 նոյեմբերի: Պարսկա-
կան զորքերը վերջին Սուլթանը: Եւր
քաղաքի շրջաններում ածված են 2000
չը թողած գիւնցին: Դրիզերի ա-
ռաջնորդ Իրազուլահի անդրեւել է Ռեթիա-
յի մէջ:

Կարմիր—հրոստակող ԳԻՐԳԻՐ ԱՐԵՐՈՒՆԻ